

Řízení procesu morálně politické a psychologické přípravy vojsk

Úspěch morálně politické a psychologické přípravy je zabezpečován především vědeckým řízením. To zavazuje řídící pracovníky, aby byli kompetentní svou znalostí objektu výchovy, jejích cílů, cest a prostředků. V. I. Lenin učil, že „abychom řídili, musíme být kompetentní“.

Na proces řízení morálně politické a psychologické přípravy není možné pohlížet zjednodušeně. Je velmi složitý, protože celá tato příprava se vyznačuje různorodostí spojů a vztahů, závislostí na početných objektivních i subjektivních podmínkách i faktorech, dynamikou svých jevů, především veřejného a individuálního vědomí, které se projevují různě v různých formách a na rozdílných úrovních. Přitom není lehké uspořádat a rozčleňovat duchovní hodnoty a ještě k tomu předvídat stupeň jejich osvojení, protože to závisí na mnoha faktorech: na kvalitě práce velitelů a politických pracovníků, kulturně osvětových zařízeních, prostředcích masové informace, na objektu řízení a jeho výběrovém vztahu k duchovním hodnotám.

Na červnovém zasedání ÚV KSSS bylo řečeno: „Veškerá naše ideologická práce musí působit jako dobře sladěný orchestr, kde má každý nástroj svůj hlas, hraje svou partituru, přičemž harmonie se dosahuje dovedným dirigováním.“ Jistě se nemýlíme, když toto přirovnání vztáhneme na celý proces morálně politické a psychologické přípravy.

Ve své podstatě je tato příprava procesem formování a aktivizace duchovních

možností příslušníků armády, které jsou zaměřeny na efektivní zabezpečení bojové pohotovosti a rozhodnosti k vítězství nad nepřítelem v nejsložitější situaci. Do tohoto procesu zároveň patří i včasné odhalení a odstranění záporných prvků morálně politického stavu příslušníků armády.

Z tohoto vymezení je zřejmé, že řízení vyžaduje organizační základ — nejen stanovení konkrétních úkolů, ale i zabezpečení jejich řešení, udržení celého systému výcviku a výchovy v potřebném pracovním režimu k dosažení stanovených cílů.

Důležitými předpoklady úspěšného řízení jsou — dodržení přísného třídního přístupu při stanovení ideového zaměření výcviku a výchovy, plné respektování všech faktorů formování osobnosti, které jsou sjednocovány systémem bojové a politické přípravy. Hlavním článkem je zabezpečení ideového vlivu na všechny stránky života jednotky, útvaru. To umožňuje dosáhnout plné realizace stanovených cílů, plánů, úspěšného řešení stanovených úkolů.

V procesu řízení morálně politické a psychologické přípravy jsou brány v úvahu konkrétní podmínky života příslušníků armády, úroveň jejich vzdělání, profesionální připravenosti, řešení úkolů, morální klima kolektivu, opatření, které je nutné přijmout, prostředky potřebné k zabezpečení učebně výchovných úkolů. To vše ve svém souhrnu umožňuje soustředit se na existující problémy, navrhnout způsoby jejich řešení, působit s orientací do budoucnosti.

Samotné způsoby řízení morálně politické a psychologické přípravy vojáků jsou různé. Např. působením na uvědomění dosahovat žádoucího jednání; změnou podmínek namáhavé práce, života vytvářet u vojáků nové zájmy, názory, potřeby. Existující systém marxisticko-leninské a politické přípravy vyzbrojuje vojny, předčůstojníky a důstojníky znalostmi, představami o skutečnosti, tj. základem jakékoli potřeby. Přitom pravidelné osvojování nového materiálu rozvíjí návyk k získávání informací, který přerůstá v potřebu. Zvládnuté znalosti rodí snahy řídit se jimi v praxi.

Je důležité dosáhnout toho, aby osobnost přijala za své hodnoty kolektivu. Relativní stabilita jednotek, délka a nepřetržitost styku a spolupráce jejich příslušníků, intenzivní ideové výchovná práce, to vše napomáhá pochopení společenských duchovních hodnot, snižuje působení prvků živelnosti ve srovnání s obdobím před vojenskou službou. O to je nutné se dovedně opírat, formovat ve vojenských kolektivech atmosféru tvorby vysokých duchovních kvalit.

Velkým pomocníkem přitom je veřejné mínění. Pod jeho vlivem se osobnost vždy snaží sladit své potřeby a zájmy s kolektivním míněním, hromadí kladné sociální zkušenosti, zdokonaluje své kvality a vlastnosti. S veřejným míněním počítají dokonce i ti nejzarputilejší narušitelé pořádku. Avšak je zapotřebí mnoha sil, starostí, hledání potřebných cest, aby toto mínění bylo správné.

Ideová úroveň kolektivního mínění se formuje především na stranických, komсомolských a veřejných schůzích. Tyto schůze jsou dobrou školou formování občanských kvalit osobnosti, výměny názorů, nahromaděných zkušeností služby. Schůze analyzuje a odhaluje rezervy. Avšak to vše bývá tehdy, když na ní vládne otevřená věcná diskuse. Jestliže tomu tak není, tak schůze ponechává lidi lhostejnými. Právě na tuto zvláštnost poukázal na červnovém zasedání v roce 1983 generální tajemník ÚV KSSS J. V. Andropov: „Jak velký je užitek, řekněme ze schůze, jestliže tato, jak to nezdáka bývá, probíhá v zásadě podle připraveného scénáře, jestliže schází zainteresované, otevřeně projednání, když se diskutují příspěvky předem redigují a iniciativa a ještě více kritika se učešává a utlumuje?“ To je závažná otázka pro všechny, kteří organizují a pořádají schůze. Je to i otázka jejich vlastní občanské zralosti.

Neméně podstatná je veřejná činnost, je-li ovšem dobře organizovaná, promyšlená do podrobností. Je-li formální, na „čár-

ku“, tak v takovém případě skrývá veliké nebezpečí, stejně jako výzva, mentorsky proklamovaná, bez přesvědčení. I to může na dlouhou dobu vyvolat lhostejnost k dobré věci.

Řízení morálně politické a ideologické přípravy je nemyslitelné bez hluboké znalosti potřeb lidí, konkrétních rozporů jejich duchovního rozvoje. Přitom je zřejmá potřeba komplexního přístupu. Je nutné, zvláště pak při plánování bojové a politické přípravy, stranickopolitické práce. V plánech se odráží nejen celkové usměrňování morálně psychologické výchovy, ale i její konkrétní zaměření na určité problémy.

V plánech jsou zahrnuta opatření ke zvýšení veřejné aktivity vojáků, k zesílení internacionálních rysů jejich tvárnosti, k vypracování jejich občanských kvalit, vlastnictví atd. Takové plánování v podstatě umožňuje programovat duchovní rozvoj vojáků, a to je důležitou stránkou řídicího procesu.

V celkovém přístupu se tento požadavek projevuje jako princip jednoty krátkodobého, perspektivního a cílového plánování.

Druhým principem je koordinace úsilí velitelů, politických orgánů, stranických a komсомolských organizací ke kvalitnímu splnění úkolů morálně politické a psychologické přípravy. Řídíme-li se tímto principem, umožní nám to vyhnout se dublování výchovného vlivu, všestranně a co nejúplněji využít možností, které máme. Úspěch koordinace v řídicí činnosti závisí na jednotě organizační a ideologické práce.

Třetím principem je soulad mezi metodami působení na osobnost a jeho obsahem. Tento princip vyžaduje najít a řešit rozpory mezi starými způsoby výchovného působení a kvalitativními změnami v lidech. Nové podmínky vyvolávají i nové požadavky. Vzdávající úroveň vzdělání a kulturního rozvoje vojáků klade příslušné rostoucí požadavky na vychovatele, na formy a metody výcviku a výchovy. To souvisí s tím, že úkoly morálně politické a psychologické přípravy na soudobou válku jsou složitější.

V důsledku toho se vytvořila situace, kdy staré způsoby nestačí. Je nutné je zdokonalit a osvojit si nové, efektivnější. Při zdokonalování metod práce, zobecnění a rozšiřování zkušeností předních pracovníků vycházejí velitelé a političtí pracovníci z toho, že změny, které se staly skutečností v „lidském materiálu“, ve zbraních a bojové technice, v charakteru možné bojové činnosti, vyžadují i změny ve způsobech působení. Avšak daný směr předpokládá i zachování všeho, co je z minu-

losti cenné. V. I. Lenin varoval před formálním novátorstvem slovy: „Pokud možno co nejméně všeobecných reorganizací, pokud možno více věcných, prakticky správných opatření, postupů, způsobů, prověřených již dosaženými výsledky.“

Proces řízení duchovního formování lidí není možný bez dobrých informací. Bez sběru, zpracování, hodnocení informací, které přicházejí od útvarů a jednotek, není možné realizovat výchovné funkce. Tedy dříve, než řídíme, musíme znát podmínky, reálný stav morálního politického a psychologického růstu vojáků, kvalitu ideově politických opatření, zaměstnání v bojové přípravě, vztahy lidí ke konkrétním událostem, faktům, jevům, jejich názory na různé otázky.

Avšak informace nejsou samocúčelné. Jejich nadbytek ztěžuje rozbor situace, ukrývá hlavní za druhohradě. Stává se také, že když je množství hlášení, zpráv, zvláště jestliže se v nich odrážejí pouze úspěchy, vzniká sebeuspokojení, podcenění chyb a nedostatků. Proto je důležité, aby informace byly objektivní a dostatečné pro přípravu a přijetí rozhodnutí i organizaci jejich splnění. Na zmíněném červnovém zasedání ÚV KSSS bylo zdůrazněno, že lavi na nejrůznějších nařízeních, požadavků, hlášení, výkazů pevně přitlačuje ke služební židli, odtrhuje řídící pracovníky od živé práce s lidmi.

Strana přikládá zvláštní význam ideově politické výchově. Její strategická linie pro současnou etapu byla vypracována na XXVI. sjezdu strany, v usnesení červnového zasedání ÚV KSSS, v usnesení ÚV KSSS „O dalším zlepšení ideologické a politickovychovné práce“, v rozkazech a nařízeních ministra obrany SSSR a náčelníka Hlavní politické správy Sovětské armády a vojenského námořnictva.

Zvláštností citovaných dokumentů je to, že jim jsou nejen uloženy konkrétní úkoly, ale široce jsou ukázány i způsoby, metody a prostředky k jejich řešení. Řídit se těmito dokumenty, to je prvořadá povinnost velitelů a politických pracovníků. Musí směřovat především k zabezpečení jejich věcnosti a konkrétnosti, ke spojení se životem, s řešeními úkoly.

Tyto požadavky zavazují usilovat o to, aby charakter ideově výchovné práce komplexně postihoval základní sféry činnosti všech vojenských kolektivů, především hlavní články: zvyšování bojové pohotovosti, bojovou a politickou přípravu, upevňování vojenské kázně. Využívání výchovných možností ideologické práce umožňuje řešit hlavní úkoly: formovat politické uvědomě-

ní vojáků, vysokou ukázněnost, pracovní aktivitu.

Okruh povinností výchovného charakteru je jasně stanoven stranickými, státními a vojenskými dokumenty pro všechny funkcionáře. Jasně rozdělení povinností mezi nimi se stanovením osobní odpovědnosti za konkrétní úsek tvoří funkční základ řízení. Jedinec, i sebevíc talentovanější, nemůže řešit všechny otázky výchovné práce, zabezpečit nepřetržitý vliv na příslušníky armády. Proto je důležité vždy se opírat o aktiv, který spojuje těsně ideově výchovnou práci s bojovou přípravou, je ve stálém styku s lidmi.

Strana věnuje nejvážnější pozornost konkrétnosti a věcnosti v práci. Ale v praxi, bohužel, se stává i to, že někteří řídící pracovníci místo věcnosti projevují „věcnost“, tj. organizují nikoliv obsah věcí, ale pouze vytvářejí kulisy jeho organizování, zdání, že jsou věcnými lidmi. Proto ve všech formách výchovné práce musí být pojitkem dodržování stranickosti a překonávání subjektivismu jak praktického, tj. zaměňování řešení reálných problémů administrativním, tak ideologického, tj. místo vědecké analýzy podstrkovat tlachalství.

Je velmi důležité, aby velitelé, náčelníci, političtí pracovníci, vojenští technici rozvíjeli u příslušníků armády, u vojáků i poddůstojníků i důstojníků záporný vztah k „věcnosti“ nejrůznějšího druhu. Nedostatek v organizaci věcí, v práci s lidmi skrývá velké nebezpečí. Chyby v práci s lidmi nelze ničím zakrýt. Ty narůstají a rychle se projevují. Důležitá je především kvalita přijatých opatření.

Na XXVI. sjezdu KSSS a červnovém zasedání ÚV KSSS se hovořilo o nutnosti vypracovávat takový styl práce, ve kterém by se organicky spojovaly pečlivost a ukázněnost se smělcu iniciativou, praktičností a věcností se snahou o velké cíle. Veliká je síla mravního příkladu řídících pracovníků. Masy je mají stále na očích a čím vyšší místo zaujímají, tím větší odpovědnost na nich leží.

K analýze a hodnocení morálně politické a psychologické přípravy je nutné přistupovat kriticky. KSSS ukazuje na nutnost stimulovat další rozvoj kritiky a sebekritiky, na to, upevnit ve všech stranických organizacích nesmiřitelnost k nedostatkům, k narušování norem socialistického soužití.

Ani jeden člověk není oprávněn ze svých nedostatků obvinít své vychovatele. Při vstupu do uvědomělého života musí sám pochopit míru své odpovědnosti, nespolehat se na to, že okolnosti jej samy zfor-

muji. Ten, kdo se sám nenajde, asi těžko bude nalezen jinými. Osobnost, která se realizovala, zesateruje své síly. Proto je pochopitelná důležitost pobízení lidí k sebevzdělávání, k zápasu o sebe sama. Vlastně bez sebevýchovy výchova nefunguje. Na to nelze zapomínat. Na červnovém zasedání ÚV KSSS bylo zdůrazněno, že „není a nemůže být vyššího úkolu, než pozvednout každého člověka na úroveň tvůrce vlastního osudu, tvůrce historie“.

U nás je dnes zformován typ sovětského vojáka. Nyní vyvstal úkol zformovat osobnost každého vojáka jednotlivě. V podmínkách revoluce ve vojenství prudce vzrostla úloha každého příslušníka armády. A učinit každého z nich uvědomělým, dovedným,

statečným obráncem socialistické vlasti, to je důležitý úkol morálně politické a psychologické přípravy.

Činnost každého člověka, řešení každého praktického úkolu má sociální aspekt, dotýká se zájmů společnosti. Proto při stanovení způsobů řešení konkrétních úkolů není možné pouštět ze zřetele jejich sociální důsledky, odpovědnost za ně.

Zásada stranickosti vyžaduje od řídících pracovníků na všech úrovních potřebné pochopení a vysoce rozvinutý pocit odpovědnosti za politickomorální stav příslušníků armády, za bojovou pohotovost a bojeschopnost útvarů a jednotek, za příkladné splnění úkolů bojové a politické přípravy.